

Received / Makale Geliş Tarihi 01.03.2024
Published / Yayınlanma Tarihi 31.05.2024
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 8 (42)
pp / ss 664-673

Review Article /Derleme Makalesi
10.5281/zenodo.11434428
Mail: editor@pejoss.com

Dr. Serkan Timur

<https://orcid.org/0000-0001-6475-2605>

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı, Lalapaşa Mh. Şehit Hurşit Yeşilyurt Sk. No:1 25100 Yakutiye, Erzurum / TÜRKİYE

Türkiye Ekonomisinde Maliye ve Para Politikalarının Etkinliği

Effectiveness of Fiscal and Monetary Policies in the Turkish Economy

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Türkiye ekonomisinde, maliye ve para politikalarının etkinliğinin incelenmesidir. İktisat politikalarının temel araçlarından ikisi para ve maliye politikalarıdır. Maliye politikaları, kamu gücünün genel hedeflerine ulaştırılması için vergiler, harcamalar ve borçlanmaların yönetilmesi ile ilgili kararları kapsamaktadır. Bu kapsamda maliye ve para politikalarının tek başına ekonomiyi yönlendirmesi mümkün olmadığından her iki uygulama arasında bir koordinasyonun olması ve bu koordinasyonun sürekliliği çok önemlidir. Dolayısıyla ülke ekonomilerinin büyümesi, kalkınması, tam istihdamın sağlanması, toplumun yaşam standartlarının artırılması ve ekonomide istikrarlı bir gelişimin sağlanması için para ve maliye politikalarının büyük önemi vardır.

Maliye politikaları kamu otoritesinin belirlenen ekonomik amaç ve hedeflere ulaşması için; kamuya yönelik harcamalar, vergi uygulamaları ve borçlanma araçlarının yönetimi ile ilgili konuları kapsarken; para politikaları ise Merkez Bankasının ekonominin amaç ve hedeflerini gerçekleştirmek üzere; para ve faizlerin nasıl yönetileceği ile ilgili uygulamalarını kapsamaktadır. Ülke ekonomilerinin büyümesi ve gelişmesi için para ve maliye politikalarının ülke şartlarına göre belirlenmesi ve uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla bu makalede Türkiye ekonomisinde maliye ve para politikalarının etkinliği ile ilgili konular incelenmiş ve çalışma kapsamında elde edilen bulgular ve öneriler araştırmacılara ve ilgili kurumların bilgisine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Maliye Politikası, Para Politikası, Ekonomik Gelişme, Ekonomik Büyüme, İstikrar

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze the effectiveness of fiscal and monetary policies in the Turkish economy. Two of the main instruments of economic policies are monetary and fiscal policies. Fiscal policies include decisions regarding the management of taxes, expenditures and borrowings in order to achieve the general objectives of public power. In this context, since it is not possible for fiscal and monetary policies to direct the economy alone, it is very important that there is a coordination between both practices and the continuity of this coordination. Therefore, monetary and fiscal policies are of great importance for the growth and development of national economies, ensuring full employment, increasing the living standards of the society and ensuring a stable development in the economy.

Fiscal policies cover issues related to the management of public expenditures, tax practices and borrowing instruments in order for the public authority to achieve the determined economic goals and objectives, while monetary policies cover the practices of the Central Bank on how to manage money and interest rates in order to realize the goals and objectives of the economy. For the growth and development of national economies, monetary and fiscal policies should be determined and implemented according to the conditions of the country. Therefore, in this article, issues related to the effectiveness of fiscal and monetary policies in the Turkish economy are analyzed and the findings and suggestions obtained within the scope of the study are presented to researchers and relevant institutions.

Keywords: Fiscal Policy, Monetary Policy, Economic Development, Economic Growth, Stability.

1. GİRİŞ

Para politikası, maliye politikası ve dış ticaret politikalarının birleşimine iktisat politikası denilmektedir. Bakanlar kurulunun yani hükümetin bazı iktisadi, sosyal, politik ve mali amaçlara erişmek için kamu gelir ve giderlerini kullandığı iktisat politikası maliye politikasını oluşturmaktadır. Klasik iktisadın ana fikri, devletin ekonomideki yerinin sadece diploması, güvenlik ve adalet gibi tam kamusal mal ve hizmetleri sunmakla sınırlı kalmasıdır. Ekonomiye müdahale kapsamında sınırlandırma amaçlı yürürlüğe konulan maliye politikaları ile ekonominin kriz dönemlerinde toplanan vergilerin ve harçların artırılması amaçlanmaktadır (Bozkurt ve Göğül, 2010).

Makro-ekonomik politikanın temel unsurları; maliye politikası, para politikası ve döviz kuru politikasıdır (Tüyen, 2014). Ekonomik kalkınma ve büyüme, dünyanın her yerinde hükümetlerin başlıca makro-ekonomik hedefleri arasındadır (Özbek, 2022). Geniş anlamda makro-ekonomik politikanın amacı; istihdam, zenginlik ve yaşam standartlarının iyileştirilmesinin bağlı olduğu güçlü ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik etmeye elverişli istikrarlı bir ekonomik ortam sağlamaktır. Makro-ekonomik politika ekonominin bir bütün olarak işleyişiyle ilgilidir (Muonago, 2012). Bu tür iyileştirmeler genellikle işsizlik seviyesinde azalma, kişisel ve bölgesel eşitsizliklerin derecesinde azalma, mutlak yoksulluk seviyesinde azalma ve mal ve hizmetlerin reel çıktısında artış gibi arzu edilen değişiklikler şeklini almaktadır. Diğerleri ise okuryazarlık, barınma ve sağlık hizmetleri ile üretken kapasitedeki iyileşmeleri içermektedir (Chris-Ejiogu, vd., 2019).

1.1. Maliye ve Para Politikası

Para politikalarının amaçları, düşük enflasyon, fiyat istikrarı, ekonomik büyüme, tam istihdam, ödemeler bilançosu dengesi ve faiz oranlarının istikrarıdır (Bozkurt ve Göğül, 2010). Maliye politikalarının amaçları ise ekonomik istikrar, tam istihdam, etkin kaynak dağılımı ve ekonomik büyümedir (Hanif ve Arby, 2003).

Maliye politikası yapımcılarının yetkileri, fiyat istikrarı ve çıktının potansiyel civarında tutulması gibi küçük bir makro-ekonomik değişkenler kümesine odaklandığından zorunlu olarak dar kapsamlıdır. Bazı şoklar enflasyonu ve çıktıyı aynı yönde etkilerken, diğerleri faaliyet üzerinde orantılı etkiler olmaksızın enflasyonu hedeften uzaklaştırır ve para politikası yapımcılarını bu iki hedef arasında bir denge ile karşı karşıya bırakır. Döviz kurundaki dalgalanmalar, piyasalarda ve tüketici fiyatları üzerinde baskı oluşturabildiğinden, bu dönemlerde kanun koyucu otoritelerin ek önlem almaları gerekmektedir (Carney, 2019).

1.2. Fiyat Politikaları

Özellikle piyasaların verimli bir şekilde işlememesi sürecinde, fiyat politikaları teorik olarak, piyasaların işleyişine ve bireysel seçimlere müdahale edebilmektedir. Fiyat politikalarının eşitlik üzerindeki etkileri, yoksul kesimin orantısız bir şekilde etkilenmesi riski nedeniyle birçok devlet için endişe kaynağıdır. Artan fiyatlar nedeniyle yapılan harcamaların daha düşük sosyo-ekonomik statüdeki insanların gelirleri üzerinde daha ağır bir yük oluşturduğu yönünde yaygın bir algı vardır (Cawley ve Frisvold, 2015). Ekonomilerde de piyasa fiyatı-doğal fiyat ayrımı yapılmaktadır. Geçici etkenler tarafından tıpkı talep gibi etkilenen piyasa fiyatı, rekabet koşulları altında kısa vadede arz ve talep tarafından belirlenmektedir. Arzın talepten büyük olduğu belli bir fiyatta piyasa fiyatı düşer, bunun tam tersine talep arzdan büyükse yükselir. Kısa vadede piyasa fiyatının değişmesini artık talep ve artık arz belirlemektedir (Ertuğrul, 2008).

1.3. Vergi

Vergi, kamusal hizmetleri yerine getirmek için devletin yurttaşlardan geliri ölçüsünde topladığı gelirlerdir ve ilgili yasaya göre alınmaktadır. Bir diğer ifadeyle vergi, T.C anayasasında yer alan ve toplum içinde yaşayan her bir bireyin ödeme gücüne göre yerine getirmekle yükümlü olduğu bir sorumluluklarından birisidir (Erol, 2011).

Ekonominin genel kontrolü veya yönetimi merkezi hükümete aittir ve vergilendirme bu yönde önemli bir rol oynamaktadır. Ekonomik büyüme ve kalkınma programları, bir ülkedeki kitlelerin ekonomik ve sosyal koşullarının iyileştirilmesi yoluyla yaşam standartlarının yükseltilmesine yöneliktir. Vergilendirme bir şekilde tüketimi caydırmakta, ertelemekte veya azaltmakta ve özel yatırımlar için tasarrufu teşvik etmektedir. Bir ülkenin vatandaşlarını vergilendirmesinin en temel nedeninin ülke içinde makul bir fiyat istikrarı sağlamak olduğu belirtilmiştir. Kamu ve özel sektörün vergi olmaksızın yaptığı harcamaların çoğu yüksek talep yaratmakta ve bu da enflasyona neden olmaktadır. Böyle bir durumda, devlet harcama kalemlerinde azaltmaya gitmeli ve vergileri artırırken kazanca göre vergilendirme ile deflasyonist bir uygulamaya geçebilmelidir (Afuberoh ve Okoye, 2014).

1.4. Vergi Politikaları

Belirli sosyal ve iktisadi hedeflere erişmek için vergilerin miktarlarında ve bileşenlerinde yapılan düzenlemelerin hepsine vergi politikası denilmektedir. Vergi teorisine dayandırılmayan vergi politikalarından istenilen verim elde edilememektedir. Gelişmekte olan ülkelerdeki vergi politikaları, dolaysız vergilerden, dolaylı vergilere doğru dönüşmekte olup bu da, vergi yükü dağılımını sermaye gelirleri lehine dönüştürmektedir (Ceran vd., 2007).

Modern yönetimlerde vergi politikası sadece devlet faaliyetleri için sermaye toplamak amacıyla değil, aynı zamanda vatandaşlar arasındaki gelir eşitsizliğini azaltmak amacıyla da kullanılmaktadır. En düşük gelirli haneler için negatif net vergi oranlarına sahip artan oranlı vergilendirme iki farklı hedefe ulaşmayı amaçlamaktadır. Bunlar, düşük gelirli nüfus için asgari bir tüketim düzeyi sağlamak ve nüfusun farklı grupları arasındaki gelir eşitsizliğini azaltmaktır. Bu vergi politikasının altında yatan ekonomik gerekçe, gelir eşitsizliğinin daha düşük ekonomik büyüme yaratmasıdır. Gelir dağılımının farklı noktalarındaki vergilendirmenin hane halklarının çalışma, yatırım ve tüketim teşvikleri üzerinde heterojen etkileri vardır. Ancak, orta ve yüksek gelirli haneler arasında vergilendirme yoluyla gelir eşitsizliğinin azaltılması ekonomik büyümeyi azaltmaktadır. Bu asimetrik ekonomik büyüme etkileri hem arz yönlü faktörlere hem de tüketim talebine bağlanmaktadır (Biswas, vd., 2017).

1.5. Harcama Politikaları

Devlet harcamalarının ekonomi üzerinde yarattığı yük inkar edilemez. Ekonomik canlılık üzerinde etkili olan en önemli faktörlerden biri olan bu aşırı devlet harcamaları, ekonomik verimliliğin azalmasına yol açmaktadır. Devlet harcamaları politikalarının belirlenmesinde ülkeler arasında farklılıklar olabilmektedir. Falk (2007), 1970-2004 dönemi için Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD) ülkeleri üzerinde yaptığı bir çalışmada Ar-Ge harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki uzun dönemli ilişkiyi araştırmıştır. Sonuçlara göre, Ar-Ge harcamalarının GSYİH içindeki oranı ve yüksek teknoloji sektörünün Ar-Ge yatırımları içindeki oranı uzun vadede kişi başına düşen GSYİH üzerinde etkili olmuştur. Gülmez ve Akpolat (2014), Türkiye ve seçilmiş 15 Avrupa Birliği ülkesi için inovasyon, Ar-Ge harcamaları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi uzun dönemli olarak analiz etmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, patent sayısındaki ve Ar-Ge harcamalarındaki artışlar ekonomik büyümeyi artırmıştır.

1.6. Bütçe

"Bütçeleme planlaması" terimi ayrı ayrı tanımlanabilir. İlk olarak, "planlama", mevcut kaynaklar göz önünde bulundurularak seçim sırası yoluyla gelecekteki doğru eylemi belirleme süreci olarak tanımlanabilir. İkinci olarak, "bütçeleme", yerel bütçenin yerel hükümet ve Yerel Temsilciler Meclisi tarafından görüşülüp üzerinde anlaşmaya varılan ve bölgesel yasalar yoluyla onaylanan yerel yönetimlerin yıllık mali planı olarak tanımlanabileceği bir bütçe hazırlama süreci olarak tanımlanabilir (Dahana, 2020). Bastian'e göre planlama, organizasyon yönetimi sürecinden ayrılmaz bir birimdir. Bütçeleme ise bütçe hazırlama süreci veya yöntemidir. Kamu sektörü kuruluşlarında bütçeleme, politik sürecin bir parçasıdır. Kamu sektörü bütçeleme, her bir program ve faaliyete tahsis edilen fon miktarının belirlenmesi süreciyle ilgilidir. Planlama yapılırken, bütçenin yürütülecek her bir faaliyete göre bölünmesi gerekmektedir (Bastian, 2006).

Bütçe, gelecekteki belirli bir dönemde gerçekleşmesi öngörülen gelir ve giderlerin karşılıklı tahminlerini içeren kısa vadeli planlardır. Bütçe, devletin gelecek bir dönemdeki gelirlerini ve harcamalarını tahmin eden ve yürütme organına harcamaların yapılması, gelirlerin toplanması konusunda yetki ve izin veren bir kanundur. Sıfır tabanlı bütçe ve esnek bütçe kavramları son zamanlardaki bütçe teknikleri konusundaki gelişmelerin yansımasıdır. Sıfır tabanlı bütçe, önceden hazırlanmış bütçelerde değişiklikler veya eklemeler yapılmadan, bütçede rezerv olmadığı varsayımıyla daha geniş perspektifte düşünmeye ve daha yeni fikirler ortaya koyularak bütçenin belirlenmesidir. Esnek bütçe ise işletmelerin çevresel ve işletme içi faaliyetlerine bağlı gelişmelerin finansal hareketlerinin dikkate alınarak bütçenin hazırlanmasıdır (Eren, 2002).

1.7. Büyüme

Bölge bilimi literatürüne yapılan son katkılar, ampirik büyüme özelliklerinde bölgesel etkileri dikkate almıştır. Bölgesel bağımlılık söz konusu olduğunda, yeni ekonomik coğrafya ve içsel büyüme modellerinden gelen teorik argümanları takiben, bu olgu bölgesel sınırları aşan dışsal unsurların varlığı ile ilişkilendirilmiştir. Ekonomik büyüme, uzun süredir ekonomistlerin ilgisini çeken bir konudur ve son yıllarda daha da fazla ilgi çekmektedir. Teorik katkılar, kişi başına düşen gelirin durağan durum

seviyesinin belirlenmesinde ve büyümenin teşvik edilmesinde farklı faktörlerin rolünü vurgulamıştır. Buna ek olarak, bölgesel ekonomik büyümeye odaklanan çok sayıda ampirik katkı ile teorik modellerden elde edilen varsayım ve tahminlere ilişkin muazzam miktarda ampirik kanıt bulunmaktadır (Bernard ve Jones, 1996).

Reel olarak ve ekonomik anlamda işletmelerin çeşitli varlıklarıyla alakalı olarak değişmeyi kapsayan büyüme, farklı finansal oranlardan yararlanarak saptanmaktadır. Bu oranlar, vergi öncesi karlar, toplam aktifler, satışlar ve öz sermayedeki artışlar olarak hesaplanabilmektedir (Özdemir, 2016).

1.8. Çevre Dostu Maliye Politikası

Çevrenin içinde bulunduğu zor durum, maliye politikası aracılığıyla çevresel koşulların iyileştirilmesini gerektirmektedir. Maliye politikası, ulusal ekonominin istikrarını ve sürdürülebilirliğini sağlamaya, sosyo-ekonomik sistem için uygun koşulları yaratarak toplumun mümkün olan maksimum refahını elde etmeye hizmet eder. Çevre alanında uygulanan maliye politikası önlemleri şunları içerir: çevresel vergilendirme, atmosferik havanın korunmasına ilişkin mevzuatın ihlalinden kaynaklanan zararların tazmini; düşük atık, enerji ve kaynak tasarrufu sağlayan teknolojilerin uygulanması durumunda işletmelere, kurumlara, kuruluşlara ve vatandaşlara vergi, kredi ve diğer ayrıcalıkların verilmesi, iklimi etkileyen faaliyetlerin düzenlenmesine ilişkin tedbirlerin uygulanması, kirletici emisyonlarının azaltılması ve atmosferik hava üzerindeki fiziksel ve biyolojik faktörlerin etki düzeylerinin azaltılması amacıyla diğer çevresel tedbirlerin uygulanması; çevresel etkinliklerin finansmanına ve çevresel tesislerin inşasına devletin katılımıdır. Maliye politikası, vergilerin belirlenmesine, devlet bütçesinin kirliliğin önlenmesi ve koruma sorunlarını çözmek için harcanmasına izin vermektedir (Kurylo, vd., 2020).

Dünyanın her yerinde, çevreye duyarlı insanlar, hatta kendi başlarına örgütler, daha çevre dostu olma yolunda önlemler almaktadır. İnsanlar çevreci davranışları daha çok tercih ederek hayat tarzlarında ve alışkanlıklarında değişiklikler yapmaktadır. Günümüzde "çevre dostu" veya "gezegen dostu" gibi yaygın sözcükler medya, eğitim, pazarlama, organizasyonlar, kamu kurumları vb. tarafından çevre korumasını teşvik etmek için yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Aslında "çevre dostu" çevreye zararlı olmamak olarak tanımlanmaktadır ve çevre dostu toprak dostu anlamında kullanılmaktadır. Dünya günü, farkındalığı artırmak ve çevreyle ilgili endişeler konusunda harekete geçmek için yaş, etnik köken, cinsiyet, gelir veya coğrafya gözetmeksizin tüm insanları bir araya getirmektedir. Kamu kurumlarının çevre dostu maliye politikalarını işlevsel hale getirebilmeleri için toplumun desteğini almaları ve kalıcı ve yararlı fikirleri sürekli olarak geliştirmeleri gerekmektedir (Chekima vd., 2016). Ayrıca etkili maliye politikaları, hem küresel, hem de yerel çevre koruma taleplerini karşılamak için belirleyici bir güç olacaktır. Bu kapsamda kamu kurumlarının tüm kirlilik kontrol önlemleri üzerinde taviz vermeyen bir etkiye sahip olması ve çevre ve diğer doğal kaynakları korumaya alması gerekmektedir (Qayum vd., 2016).

2. MALİYE POLİTİKALARININ ÜLKE EKONOMİSİNE ETKİLERİ

Maliye politikası her zaman merkezi hükümet tarafından yürütüldüğünden, herhangi bir ekonominin sağlığı için merkezi öneme sahiptir. Maliye politikası vergi oranlarını ve hükümet harcamalarını değiştirdiğinden, harcanabilir gelir yoluyla vatandaşları, işletmeleri ve iş iklimlerini etkilemektedir. Bu bağlamda, kamu harcamaları ile özel sektör performansı arasındaki karşılıklı ilişki büyük önem taşımaktadır. Hükümetler maliye politikasını, fiyat istikrarı, tam istihdam ve ekonomik büyüme gibi ekonomik hedeflere ulaşmak amacıyla ekonomideki toplam talep düzeyini etkilemek için kullanmaktadır (Ekpo, 2003). Bu kapsamda etkin maliye politikalarının oluşturulabilmesi için kanun yapıcıların ekonomik istikrarın sağlanması ve dışsal şoklara karşı politika koordinasyonuna başvurmaları gerekir (Andlib vd, 2012).

2.1. Fiyat İstikrarı

Son yıllarda dünya ekonomisinin karşı karşıya kaldığı sorun, parasal, mali, siyasi ve sosyal planda baskılar yaratan fiyatlardaki genel artış olmuştur. Bu dengesizlik, ekonomik açıdan güçlü özel sektörün yatırım, tasarruf ve hatta üretimin artırılmasına ilişkin kararlarını etkilemiş, nihai etki üretim seviyelerinin düşürülmesi olarak gerçekleşmiştir. Bu nedenle, son zamanlarda ekonomiler fiyat istikrarı ile temsil edilen makroekonomik politikanın en temel hedefine ulaşmaya yönelmişlerdir. Bu hedef, enflasyonu düşürmek ve finansal istikrarı sağlamak için uygun koşulların yaratılmasına katkıları vurgulayarak farklı para politikası ve maliye politikası stratejilerine dayandırılabilir. Alınacak birçok maliye ve para politikası önlemi konusunda uluslararası anlaşmazlıklar yaşansa da, makroekonomik politikanın ve dolayısıyla para politikasının nihai hedefi olan fiyat istikrarı konusunda görüş birliği sağlanmaktadır (Talvan ve Lupu, 2010).

Sürdürülebilir sosyal ve ekonomik büyümenin sağlanmasında bütçe ve vergi araçlarının önemli bir rolü vardır. Neoklasik iktisadın ortak görüşü, gelir ve harcamaların ana bütçe parametrelerindeki değişikliklerin gelir seviyesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu, ancak aynı zamanda uzun vadede ekonomik büyüme için bir önemi olmadığı yönündedir. Bütçe harcamalarının ve devlet fonlarının GSYH içindeki önemli payı ekonomik kalkınma oranlarını düşürmektedir. Bu konuya alternatif bir yaklaşım, durgunluk ve finansal istikrarsızlık koşulları altında devletin pozitif makroekonomik dinamikleri (talebi canlandırarak) ve hem beşeri sermaye hem de altyapının iyileştirilmesine yönelik üretken harcamaları artırarak temel bir rol oynadığı gerçeğine dayanmaktadır (Pasichnyi, 2017).

Fiyat istikrarı, bireylerin yatırım, tasarruf ve tüketimle ilgili kararlarında önemsemedikleri seviyede enflasyonu ifade etmektedir. Fiyat istikrarı, gelişmiş ülkelerde %1 ve %3 aralığındaki enflasyon oranı olarak tanımlanmaktadır. Sosyal ve ekonomik istikrarın oluşabilmesi için önemli bir faktör olan fiyat istikrarı, yalnızca düşük enflasyon oranını sağlamayı değil, ulaşılan düşük enflasyon seviyesinin sürdürülmesini de içermektedir. Fiyat istikrarı, yüksek enflasyon koşullarının meydana getirdiği belirsizliğin azalmasına yardımcı olmakta, sürdürülebilir ekonomik feraha ve ekonomik büyümeye destek olmaktadır. Fiyat istikrarının sağlanmadığı ekonomilerde geleceğe yönelik tahmin yapılamaması toplumdaki güven duygusunu azaltmaktadır. Merkez bankacılığı kapsamındaki fiyat istikrarı görevinin yerine getirilmesi, bankalar tarafından yürütülmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, 2013).

Fiyat istikrarının en önemli şartlarından birisi, hizmet ve mal piyasalarında fiyatlama işleyişinin tam rekabet kurallarına göre yürütülmesi olarak ifade edilmektedir. Fiyat istikrarı ile ekonomik istikrarı sağlamada kullanılan yöntemlerin bir biriyle çatışma olasılığı bulunmaktadır. Fiyat ve ekonomik istikrarı sağlamada kullanılan yöntemlerin sayısını artırmak her iki amacında gerçekleştirilmesine katkı sağlayabilmektedir (Demirhan, 2013).

Kriz dönemlerinde önerilen politika koordinasyonu ise sıkı para ve maliye politikaları olarak ön plana çıkmaktadır. Kamu harcamalarının kısılması, vergi oranlarının artırılması ve likiditenin daraltılması bu önlemlerin temelini oluşturmaktadır. Ancak finansal kriz sürecini genel olarak özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından değerlendirdiğimizde daraltıcı önlemlerin; likiditenin kontrol altına alınması ve finansal piyasalarda dengelerin yabancı sermaye girişleri lehine sürdürülmesine yardımcı olduğunu söyleyebiliriz. Ancak kriz sürecinde gelişmekte olan ülkelere alınan bu önlemler uzun vadede üretim azalışlarına ve işsizlik artışlarına yol açarak reel ekonomide durgunluk sürecini hızlandırmıştır. Bu nedenle bu süreçlerde krizlerle mücadelede tüm makro-ekonomik politikaların eş zamanlı yürütülmesi önemlidir. Bu noktada para ve maliye politikalarının birbiriyle tutarlılık göstermesi krizlerin oluşumunu engelleyici bir role sahip olacaktır (Şimşek ve Altay, 2009).

Para ve maliye politikaları arasında sağlanacak koordinasyon ile ekonomi politikalarının etkinlikleri artırabilirken politikaların birbiri üzerindeki ters etkileri minimize edilebilmektedir. Birbiriyle çelişen birden çok amacın gerçekleşmesi politika koordinasyonu ile mümkün olabilmekte ve etkin bir koordinasyon ile sosyal refahın sağlanmasından büyümenin, finansal istikrarın ve fiyat istikrarının sağlanmasına kadar ekonomide birçok makro hedefe ulaşılabilir (Özyılmaz, 2016).

2.2. Finansal İstikrar

Finansal istikrar, finansal sektör ile egemen sektör arasındaki iki yönlü etkileşime kritik derecede bağlıdır. Ülke kredibilitesi, finansal sektör için nihai sigorta kaynağını temsil eder (doğrudan finansal enjeksiyonların sağlanması yoluyla) ve risksiz devlet tahvillerinin arzı yoluyla diğer varlıkların fiyatlandırılması için bir temel sağlarken, finansal sektör de reel ekonomiye sorunsuz kredi akışının yanı sıra ülke sektörü için finansman sağlamaktadır (Caruana ve Avdjiev, 2012). Birçok gelişmiş ülkedeki yüksek kamu borcu seviyeleri ve finans sektörü ile kamu sektörü arasında yakın ve sistemik olarak önemli bir ilişkinin varlığı, ülke riskini önemli bir ekonomik konu haline getirmiştir. Buna ek olarak, finans sektörü ile egemen sektör arasındaki iki yönlü etkileşimin olumsuz tezahürleri ve bunların reel ekonomi üzerindeki etkileri, finansal istikrarın kırılganlığını ve bu iki sektörün istikrarına olan bağımlılığını ortaya koymuştur (Komárková vd., 2012).

Merkez Bankaları hem fiyat istikrarını hedeflemeleri hem de ulusal para birimlerinde tekel olması hasebiyle bu sorumluluğu taşımaktadırlar. Merkez Bankalarının temel hedefi fiyat istikrarı ile birlikte finansal istikrarı sağlamak ve bunları koruyup idame ettirmektir. Finansal istikrarın sağlanmamasının sebepleri beş başlık altında izah edilmektedir. İlki, piyasadaki olumsuzluklar sebebiyle istikrar sağlanamamasıdır. İkincisi, yeni gelişmeler olması nedeniyle teori ve uygulama gelişmelerinin tahmin edilmesinin zorlaşmasıdır. Üçüncüsü, finansal istikrar konusundaki gelişmelerin tümünün kontrol

edilememesi sadece gelişmelerin kısmi olarak kontrol edilmesidir. Dördüncüsü, Finansal istikrar mevzusundaki politikaların etkinlik ve esneklik konularında yetersiz kalmasıdır. Beşincisi ise finansal istikrarı sağlamaya yönelik politikaların kısa vadede sağlayacağı olumlu göstergelerin uzun vadede istikrarsızlığa neden olmasıdır (Darıcı, 2012).

Finansal istikrarın sağlanmasında yaşanan güçlüklerin temelinde, finansal risklerin aşılmasında yaşanan güçlükler yer almaktadır. Finansal krizlerin önlenmesi açısından özellikle sistematik finansal riskleri yönetmek önemlidir. Sistematik finansal risk, finansal sistem içerisinde yaşanan istikrarsızlıkların reel ekonomi üzerinde işsizlik ve üretim azalışı gibi ekonomide sapmalara neden olacak etkilere yol açmasıdır. Bu nedenle para ve maliye politikalarının, finansal krizlerin yaşandığı koşullarda sistematik finansal riskleri azaltacak şekilde uygulanması önemlidir. Finansal krize yol açan sistematik risk kaynakları finansal piyasalar ve finansal altyapı gibi hem içsel hem de makroekonomik sapmalar veya siyasi gelişmeler gibi dışsal olabilmektedir. Bundan dolayı finansal sistemi oluşturan unsurların ve reel ekonominin sistematik bir şekilde denetlenmesi gereklidir. Bu tür risklere bağlı olarak bozulabilecek finansal istikrarın sağlanması için maliye ve para politikası araçları eşzamanlı olarak kullanılmalıdır (Şimşek, 2008).

Genel olarak mikro iktisadi bir sorun olarak algılanan finansal istikrarsızlıkların nedeni de finans sektörünün denetim ile düzenleme eksiklikleri olarak görülmektedir. Krizden sonra finansal istikrar, merkez bankalarının para politikalarının amaçlarından biri olan amaç fonksiyonu içerisinde kendine yer edinmiş olup bu kapsamda önem kazanmaktadır. Ülkelerin daha önce yaşamış oldukları finansal krizlerden farklı olarak finansal istikrar kavramı piyasaların düzenlenmesinin yanı sıra makro iktisat politik araçlarının kurulmasına yönelik bir kapsamda da ele alınmaktadır. Finansal istikrarın oluşması için kullanılan yöntemler makro ihtiyatı politikalar olarak tanımlanmaktadır. Makro ihtiyatı politikalar hem para politikası hem de maliye politikası eliyle yapılabilmektedir (Tüzün ve Kahyaoğlu, 2015).

2.3. Ödemeler Bilançosu Dengesi

Hem mali hem de parasal politikalar, sürdürülebilir ekonomik büyüme, kaynakların tam istihdamının sağlanması, fiyat istikrarı, gelirin yeniden dağılımı ve ödemeler dengesinin korunması gibi makroekonomik hedeflere ulaşmak için tüm dünyada çeşitli devletlerce kullanılmaktadır. Herhangi bir ekonominin ödemeler dengesi, faktör donanımı, ticaret politikaları, döviz kurları, enflasyon oranları, döviz rezervleri, verimlilik düzeyi ve iç talebi içeren çok sayıda faktörden etkilenir. Bir ülkenin ihracat değeri ithalat değerinden büyükse olumlu veya fazla ticaret dengesine sahip olduğu söylenirken, ithalat değerleri ihracattan yüksek olduğunda olumsuz veya açık ticaret dengesi oluşmaktadır. Yatırımcılar ve politika yapıcılar, ekonominin sağlığını ve dünyanın geri kalanıyla ilişkisini belirlemek için ticaret dengesi verilerini giderek daha fazla kullanmaktadır. Ülkeler genellikle olumlu bir ticaret dengesine ulaşmayı kolaylaştıracak ticaret politikaları oluşturmaya çalışmaktadırlar. Daha fazla mal satmayı ve daha yüksek gelir elde etmeyi, böylece vatandaşlarının yaşam standartlarını iyileştirmeyi tercih etmektedirler (Rahmon ve Adefunke, 2019).

2.4. Ekonomik Büyüme ve Kalkınmayı Gerçekleştirmek

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gelir dağılımına ilişkin konular olan ekonomik büyüme, ekonomik kalkınma ve bölüşüm ilişkileri önemli konular arasında her zaman yer almış ve yer almaya da devam etmektedir. Bir ülkenin gelişmişlik göstergeleri olan büyümenin, kalkınmanın, bölüşüm ilişkilerinin ve gelir dağılımının o ülke bireylerine olumlu etkiler yapması; farklı beklentileri gündeme taşımaktadır. Bireylerin sosyal ve ekonomik yaşantılarına kalkınma ve büyümenin sonuçları olumlu yansımaktadır. Gelişmiş ülkeler, sahip oldukları nitelik itibarıyla gelişmekte olan ülkelere nazaran daha avantajlı durumdadırlar. Gelişmekte olan ülkelerde farklı nedenlerden dolayı ekonomik kalkınma ve büyümeyi sağlamak güç olmakla beraber bazı ülkelerde olumlu sonuçlar elde edilmektedir. Gelişmiş ülkelerin sanayileşme, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile birlikte kalkınma ve büyümenin beraberinde getirdiği sorunları aştıkları görülmektedir (Aktuğ, 2010).

Altyapı, herhangi bir ekonominin gelişmesi için ön koşuldur. Ulaşım, telekomünikasyon, enerji, su, sağlık, barınma ve eğitim tesisleri insan varlığının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu tesisler olmadan modern bir dünya hayal etmek zordur. Altyapı, ekonomik büyümenin teşvik edilmesinde çok önemli bir rol oynar ve böylece bir ülkedeki ekonomik eşitsizliğin, yoksulluğun ve yoksunlukların azaltılmasına katkıda bulunur. Yoksulların eğitim ve sağlık hizmetlerine, su ve sanitasyona, yol ağına ve elektriğe daha fazla erişimi, eşitlikçi kalkınma ve sosyal güçlenme için gereklidir. Bu, sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınma için önemli bir ön koşul niteliğindedir. Ulaşım (karayolları, demiryolları, limanlar ve sivil

havacılık), enerji, sulama, su havzaları, hidroelektrik çalışmaları, bilimsel araştırma ve eğitim, pazarlar ve depolama, iletişim ve bilişim, eğitim, sağlık ve aile refahına yönelik altyapı yatırımları kalkınma sürecinde stratejik ancak dolaylı bir rol oynamakla birlikte, üretim sürecinde toprak, emek ve sermayenin faktör verimliliğini artırarak büyümeye önemli bir katkı sağlamakta, özellikle güvenli içme suyu ve sanitasyon ile temel eğitim tesisleri insanların yaşam kalitesini güçlü bir şekilde etkilemektedir (Srinivasu ve Rao, 2013).

Ekonomik kalkınma hem nicel hem de nitel yönde olduğu için büyümeye oranla daha geniş bir kapsamda ele alınmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin ortak hedefi, ekonomik büyümeyi de kapsayacak şekilde sanayileşmeyi, sermaye birikimini ve tümünü içeren kurumsal bir değişimi ortaya koymaktır. Toplumsal yaşamdaki kalitenin yükseltilmesi, kalkınmanın nihai gayesidir. Ekonomik kalkınmanın temelinde, insana yapılan yatırımlar bulunmakla birlikte, asıl amaç yaşam kalitesini yükseltmektir (Özyakışır, 2011).

2.5. Kaynak ve Gelir Dağılımı Dengesi

Gelir dağılımındaki eşitlik, bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin en önemli ölçütlerinden biridir. Bir ülkede gelir dağılımındaki adaletsizlik toplumsal mutsuzluğa ve huzursuzluğa neden olacaktır. Bu nedenle toplumun tüm kesimlerinin yaratılan milli gelirden adil bir şekilde pay alması toplumsal refah açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak büyümenin ilerleyen aşamalarında gelir dağılımı eşitsizliği azalma eğilimine girecektir. Gelir dağılımı, ekonomideki bireylerin toplam gelirden ne kadar pay aldığını göstermesi açısından oldukça önemli bir kavramdır. Genel olarak ekonomik büyümenin hedeflendiği dönemlerde vergilerin, harçların, yatırımlara ayrılan payın artması ve buna karşılık bireyleri gelirlerin azalma gösterdiği ifade edilebilir. Bu durumda politika yapıcıların özellikle en uygun makro-ekonomik araçlar yardımıyla gelir dağılımını düzeltici girişimlerde bulunmaları gerekmektedir (Ahmadov, 2020).

Gelir dağılımındaki eşitsizliği gidermeye yönelik iktisat politikalarını belirleyen unsurlardan biri de tarafların örgütlenme seviyeleridir. Ekonomideki bütün kaynak dağılımlarını, özel ve kamu arasındaki ekonomik güç ilişkileri etkilemektedir. Sendikaların örgütlenmesi işverenlerin örgütlenmesinden daha aşağıda kalır ise gelir dağılımında işverenlerin örgütlenmesi lehine yön verecek politikaların uygulanabilme ihtimali yükselmektedir. Orta gelir grubunda olanlara yönelik kaynak dağılımının düzeltici araçlarının uygulanabilmesi için belli seviyede baskı oluşturamayacak şekilde örgütlenmiş ise gelir dağılımındaki kötü gidişin daha da kötüye gitmesi engellenememektedir. İyi bir şekilde örgütlenemeyen toplumsal gruplar politik karar alma mekanizmasını güçlü şekilde temsil edemediklerinde, uygulanacak politikaların belirli bir gruba hizmet etmesine engel olamamaktadırlar (Ersezer, 2006).

Bir ülkede belirli bir zaman içinde üretilen ulusal gelirin veya hasılanın toplumda yaşayan bireyler, gruplar veya üretim öğeleri arasında paylaşımı gelir dağılımı olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluktan daha geniş bir kavram olan gelir dağılımı belirli bir yoksulluk sınırı altında kalan hane halkı veya kişiden ziyade toplumsal olarak bir bütüne ait dağılımı belirlemektedir. Yoksulluk ve gelir dağılımı birbirleriyle alakalı konulardır. Yoksulluk içinde yaşayan bireylerin oranının, belirli bir gelir düzeyinde gelir dağılımındaki eşitsizlik ile doğru orantılı olduğu belirtilmektedir. Gelir dağılımını belirleyen ana faktörler araştırıldığında yoksulluğun nedenleri de analiz edilebilmektedir (Aktan ve Vural, 2002).

2.6. Tam İstihdam

Planlı ekonomi koşullarında, tüm ekonomik kaynaklar arasında işgücünün tam istihdamının, yani çalışma çağındaki nüfusun tam istihdamı ideolojisinin olduğu bilinmektedir. Piyasa ekonomisi koşullarında, bunun yerine yeni bir ideoloji - gönüllü istihdam sağlama, istihdam biçimlerini ve türlerini özgürce seçme ideolojisi kullanılmaktadır. Genel anlamda teorik olarak, "tam istihdam" ve "etkin istihdam" durumlarını birbirinden ayırmak mümkündür. "Tam istihdam", çalışma çağındaki nüfusun neredeyse tamamının istihdam edildiği anlamına gelmektedir. Ülkede optimal istihdamı sağlama ihtiyacı, etkin istihdam koşullarında yüksek verimliliğe ulaşma hedefinin işsizlik oranının büyümesine ve yeterli miktarda ürün üretilmesine izin vermemesi ile açıklanmaktadır. Tam istihdam koşulları altında tüm işgücünün tam ve makul olmayan bir şekilde istihdam edilmesi, verimsiz maliyetlerin artmasına, üretim etkinliğinin ve verimliliğin azalmasına neden olur. Bu nedenle, optimal istihdama ulaşmak ve etkinliğini sağlamak ülkedeki en önemli ekonomik sorunlardan biridir (Berdiyev, 2022).

Açık iş sayısının o anda iş arayanlara oranla fazla olması tam istihdam için önem teşkil etmektedir. Tam istihdamın ölçülmesinde göz önüne alınacak nüfus kitlesi çalışma yaşındaki bireylerdir. Çalışma yaşındaki nüfus ifade edilirken bir yaş sınırlaması göz önünde bulundurulmaktadır. Tam istihdamını tamamlamış olan bir ekonomide hali hazırdaki çalışma koşullarında ve cari ücret seviyesinde çalışmak isteyen bütün emek sahipleri iş bulabildiği gibi ülkenin doğal kaynaklarının ve sermaye malları stokunun önemli bir

kısmını üretime kazandırmaktadırlar. Böylelikle, ekonominin içinde bulunan üretim kapasitesinden tamamen yararlanılmakta ve atıl kapasite bulunmamaktadır (Özsabuncuoğlu ve Direkçi, 2012).

Tam istihdam hedefine piyasanın ulaşamadığı durumlarda, devletin müdahalesi gerekmektedir. Devlet, tam istihdam hedefine ulaşmada iki farklı yöntem kullanmaktadır. Bunlardan ilki, devletin piyasanın karşılayamadığı durumlarda en son işveren olarak çalışmak isteyen bireylere doğrudan iş sağlamasıdır. İkinci ise; devletin ekonomideki en önemli sorunlardan biri olan talep yetersizliğinden yola çıkarak toplam talebi artırarak, istihdam oranını yükseltmesidir (Göker ve Dane, 2013).

3. SONUÇ ve ÖNERİLER

Ülke ekonomilerinde ekonomik büyüme ve istikrarın sağlanmasında para ve maliye politikaları önemli işlevleri yerine getiren iki araçtır. Kriz dönemlerinde veya istikrarın sağlanamadığı dönemlerde para ve maliye politikalarının önemi çok daha fazla artmaktadır. Bu nedenle kamu gücünün ekonomiyi istikrara kavuşturan araçları ve bununla ilgili politikaları esnek ve piyasaya uygun bir şekilde planlamaları gerekmektedir.

Ülkelerin ekonomilerinde ortaya çıkan krizlerin önlenmesi ve istikrarın sağlanmasında, finansal güç, para politikaları ve maliye politikalarının önemli bir rolü vardır. Finansal krizler öncelikle kamu gücünün hizmetlerinin aksamasına, daha sonra işletmelerin faaliyetlerini kısıtlı bir şekilde sürdürmesine, küresel rekabette üstünlüklerin sağlanamamasına, meydana gelecek krizlerin daha fazla olumsuz etkilerinin yaşanmasına ve piyasaların daralmasına neden olabilir. Bu nedenle krizlerin ulusal veya uluslararası olmasına bakılmadan kamu gücünün, mevcut finansal güçle para ve maliye politikalarını en iyi şekilde eş zamanlı olarak uygulamaları gerekmektedir.

İstikrarlı dönemlerde para ve maliye politikalarının uygulanması çok daha rahat bir şekilde yönlendirilebilmektedir. Ancak kriz dönemlerinde kamu harcamalarının azalması, vergi yüklerinin artması, likidite oranlarının olumsuz etkilenmesi ve nihayet yeni yatırımların azalması söz konusu olmaktadır. Bu tür ekonomik istikrarın bozulduğu dönemlerde likiditenin kontrol altına alınması, vergi alanlarının kontrollü bir şekilde yönetilmesi, yatırım gereken alanlara mutlaka yatırımların devam ettirilmesi ve piyasayı desteklemeye yönelik önlemlerin alınması önemli bir role sahiptir.

Kamu gücünün maliye ve para politikaları arasındaki koordinasyonu en iyi şekilde yürütmesi, meydana gelebilecek olumsuzlukların azalmasına, krizlerin çok daha rahat atlatılmasına piyasada olan rekabette üstünlüğün sağlanmasına, piyasanın canlanmasını ve işletmelerin karlılıklarını sürdürmesine neden olabilecektir.

Bundan sonra kamu ve maliye politikaları alanında yapılacak olan çalışmalarda araştırmacıların; ekonomik büyüme, finansal krizler, likidite oranları, kriz yönetimi, makro hedeflere ulaşmada kamu otoritesinin yapması gerekenler, rekabet üstünlüğü sağlamada önemli kriterler gibi konu başlıklarını da dikkate almaları yapılacak çalışmaların alana katkısını arttırabilir.

KAYNAKÇA

- Afubero, D., & Okoye, E. (2014). The impact of taxation on revenue generation in Nigeria: A study of federal capital territory and selected states. *International Journal of Public Administration and Management Research*, 2(2), 22-47.
- Ahmadov, F. (2020). Income distribution in Azerbaijan and its effect on economic growth. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 7(59), 2461-2469. DOI: <https://doi.org/10.26450/jshsr.2056>.
- Aktan, C. C., & Vural, İ. Y. (2002). Gelir dağılımında adalet (siz) lik ve gelir eşit (siz) liği: terminoloji. Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri, Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, 1-21.
- Aktuğ, S. (2010). Kavramsal açıdan ekonomik büyüme ekonomik kalkınma ve bölüşüm ilişkileri. *Sosyal Politika*, 10(04), 1-28.
- Andlib, Z., Khan, A., & Ul Haq, I. (2012). The coordination of fiscal and monetary policies in Pakistan: an empirical analysis 1980–2011. *The Pakistan Development Review*, 695-704.
- Bastian, I. (2006). *Sistem akuntansi sektor publik, edisi kedua*. Salemba Empat.
- Berdiyev, B. S. (2022). Scientific and theoretical basis of providing employment of the population in the conditions of a market economy. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 6321-6325.

- Bernard, A. B., & Jones, C. I. (1996). Productivity and convergence across US states and industries. *Empirical Economics*, 21, 113-135. 1-32. <https://doi.org/10.1007/BF01205496>.
- Biswas, S., Chakraborty, I., & Hai, R. (2017). Income inequality, tax policy, and economic growth. *The Economic Journal*, 127(601), 688-727. 1-62. <https://doi.org/10.1111/eoj.12485>.
- Bozkurt, C., & Göğül, P. K. (2010). Para ve maliye politikalarının koordinasyonu. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 2(2), 27-44.
- Carney, M. (2019, August). The growing challenges for monetary policy in the current international monetary and financial system. In *Remarks at the Jackson Hole Symposium*, 23, 377-411.
- Caruana, J., & Avdjiev, S. (2012). Sovereign creditworthiness and financial stability: an international perspective. *Banque de France Financial Stability Review*, 16(April), 71-85.
- Cawley, J., & Frisvold, D. (2015). *The incidence of taxes on sugar-sweetened beverages: the case of Berkeley, California* (No. w21465). National Bureau of Economic Research, 1-19.
- Ceran, Y., Kargı, V., Çiçek, R., & Özuğurlu, H. Y. (2007). Türkiye’de küreselleşmenin vergi politikaları üzerine etkileri: 1980-2005 dönemi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(1), 275-289.
- Chekima, B., Wafa, S. A. W. S. K., Igau, O. A., Chekima, S., & Sondoh Jr, S. L. (2016). Examining green consumerism motivational drivers: does premium price and demographics matter to green purchasing?. *Journal of Cleaner Production*, 112, 3436-3450. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.09.102>.
- Chris-Ejiogu, U. G., Emmanuel, B., & Awa, S. K. (2019). Effect of fiscal and monetary policy instruments on economic growth of Nigeria from 1985-2016. *International Journal of Contemporary Research and Review*, 10(10), 21635-21655. DOI: <https://doi.org/10.15520/ijcr.v10i10.763>.
- Dahana, M. A. (2020). Analysis of the budget planning process and budget execution process. *European Journal of Business and Management Research*, 5(4), 1-6. doi.org/10.24018/ejbmr.2020.5.4.426.
- Darıcı, B. (2012). Finansal istikrar ve finansal istikrara yönelik kamusal sorumluluk çerçevesinde para politikası: Türkiye analizi. *Bankacılar Dergisi*, 83, 34-66.
- Demirhan, B. (2013). Türkiye’de yeni yaklaşım çerçevesinde para politikalarının finansal istikrarı sağlama yönünde uygulanması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 567-589.
- Ekpo, A. H. (2003). *The macroeconomic policy framework: issues and challenges*. Central Bank of Nigeria, Third Annual Monetary Policy Conference, 11th - 12th December, pp. 11-44.
- Eren, E. (2002). *Stratejik yönetim ve işletme politikası*. Beta Yayınları.
- Erol, A. (2011). *Vergi felsefesi:(devlet ve vergi)*. İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMMO) Yayınları.
- Ersezer, D. (2006). Gelir dağılımı politikası ve araçları. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 255-268.
- Ertuğrul, M. (2008). Değer-fiyat ayrımı ve işletme değeri: Kuramsal bir bakış. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.B.B.F. Dergisi*, 3(2), 143-154.
- Falk, M. (2007). R&D spending in the high-tech sector and economic growth. *Research in Economics*, 61(3), 140-147. <https://doi.org/10.1016/j.rie.2007.05.002>.
- Göker, Z., & Dane, K. (2013). Tam istihdamın sağlanmasında maliye politikasının rolü ve postkeynesyen çözüm önerileri. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 13(26), 103-119.
- Gülmez, A., & Akpolat, A. G. (2014). AR-GE, inovasyon ve ekonomik büyüme: Türkiye ve ab örneği için dinamik panel veri analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 1-17.
- Hanif, M. N., & Arby, M. F. (2003). *Monetary and fiscal policy coordination*. Published in: The Journal of National Institute of Management, (2007), pp. 41-72.
- Komárková, Z., Dingová, V., & Komárek, L. (2012). Fiscal sustainability and financial stability. *Czech National Bank Financial Stability Report*, 2013, 103-112.

- Kurylo, V., Duliba, Y., Kurylo, I., & Mushenok, V. (2020). Fiscal policy measures of air protection: Ukrainian realities and the EU experience. *European Journal of Sustainable Development*, 9(2), 315-315. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p315>.
- Muonago, S. (2012). Effectiveness of fiscal policy in economic growth: the case of Zimbabwe. *International Journal of Economics Research*, 3(6), 93-99.
- Özbek, S. (2022). Para ve maliye politikalarının göreceli etkinliği: Türkiye örneği. *Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 15-20.
- Özdemir, M. (2016). *Finansal yönetim*. Türkmen Kitabevi.
- Özsabuncuoğlu, İ. H., & Direkçi, T. (2012). *Seçilmiş bazı makroekonomik değişkenlerin Türkiye'de bölgesel istihdama etkisi* (No. 2012/86). Discussion Paper.
- Özyakışır, D. (2011). Beşeri sermayenin ekonomik kalkınma sürecindeki rolü: teorik bir değerlendirme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(1), 46-71.
- Özyılmaz, A. (2016). Para ve maliye politikaları arasındaki koordinasyonun makroekonomik değişkenler üzerindeki etkinliği. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 28-34.
- Qayum, A., Gupta, A., Gupta, A., & Arya, R. (2016). Environmental taxation based integrated modeling towards sustainable environmental conservation approach. *Environmental Systems Research*, 5, 1-10. DOI 10.1186/s40068-016-0074-1.
- Pasichnyi, M. (2017). Empirical study of the fiscal policy impact on economic growth. *Problems and perspectives in management*, 15(3), 316-322.
- Rahmon, A. B., & Adefunke, O. O. (2019). Empirical analysis of monetary and fiscal policies and balance of trade dynamics in Nigeria (1981-2017). *Journal of Poverty, Investment and Development*, 50, 78-91. DOI: 10.7176/JPID.
- Srinivasu, B., & Rao, P. S. (2013). Infrastructure development and economic growth: Prospects and perspective. *Journal of Business Management and Social Sciences Research*, 2(1), 81-91.
- Şimşek, H. A. & Altay, A. (2009). Küresel kriz ortamında Türkiye'de maliye politikalarının değerlendirilmesi. *Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 18, 11-23.
- Şimşek, H. A. (2008). Üreselleşme sürecinde finansal krizler ve maliye politikaları: teorik bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 183-208.
- Talvan, L. M. M., & Lupu, A. (2010). Fiscal and monetary policy measures to ensure price stability. *The Romanian Economic Journal*, 13, 155-170.
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, (2013). *Enflasyon ve fiyat istikrarı*. Ankara.
- Tüyen, Z. (2014). Türkiye'de para politikalarının geleceği. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, 4, 19-31.
- Tüzün, O., & Kahyaoğlu, H. (2015). Makro ihtiyati para politikası amacı olarak finansal istikrar: Türkiye üzerine bir uygulama. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, (603), 25-45.